

## Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

**I. k. I. Telfy:** Solon adótörvényéről. 20 f. — **II. Telfy:** Adalékok az attikai törvénykönyvhöz. 20 f. — **III. Tarkanyi:** A legújabb magyar Szentírásról. 40 f. — **IV. Szász K.:** A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. 20 f. — **V. Toldy F.:** Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladása. 20 f. — **VI. Vambéry:** A keleti török nyelvről. 20 f. — **VII. Imre S.:** Geleji Katona István főleg mint nyelvész. 60 f. — **VIII. Bartalus:** A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Hangjegyekkel. 1 K. 20 f. — **IX. Toldy:** Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 1 K. 20 f. — **X. Brassai:** A magyar bővített mondat. 40 f. — **XI. Bartalus I.:** A felsőaustriai kolostoroknak Magyarországot illető kézirat- és nyomtatványairól. 40 f. (1867—1869.)

**II. k. I. Mátray G.:** A Konstantinápolyból legújabbán érkezett négy Corvin-codexről. 20 f. — **II. Szász K.:** A tragikai felfogásról. 40 f. — **III. Joannovics:** Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. 40 f. — **IV. Finály:** Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez. 40 f. — **V. Telfy:** Solomós Dénes költeményei és a hátszigeti görög népvelv. 40 f. — **VI. Zichy A.:** Q. Horatius satirái. 40 f. — **VII. Toldy:** Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 80 f. — **VIII. Gr. Kuun G.:** A sémi magánhangzokról és megjelölésük módjairól. 40 f. — **IX. Szilády:** Magyar szófejtégetések. 20 f. — **X. Szénassy S.:** A latin nyelv és dialektusai. 60 f. — **XI. Szilády Aron:** A defferekrol. 40 f. — **XII. Szevőnyi J.:** Emlékbeszéd Arvay Gergely felett. 20 f. (1869—1872.)

**III. k. I. Brassai:** Commentator commentatus, Terüzetek Horatius satiráinak magyarázói után. 80 f. — **II. Szabo K.:** Apáczai Csérei János Barcsal Ákos fejedelemben benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. 20 f. — **III. Szabo I.:** Emlékbeszéd Bitniz Lajos felett. 20 f. — **IV. Vadnai:** Az első magyar társadalmi regény. 40 f. — **V. Finály:** Emlékbeszéd Engel József felett. 20 f. — **VI. Barna F.:** A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. 80 f. — **VII. Riedl Sz.:** Emlékbeszéd Schleicher Agost, külső l. tag felett. 20 f. — **VIII. Dr. Goldziher I.:** A nemzetiégi kérdés az araboknál. 60 f. — **IX. Riedl Sz.:** Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. 20 f. — **X. Gr. Kuun G.:** Adalékok Krim történetéhez. 40 f. — **XI. Riedl Sz.:** Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. 40 f. (1872—1873.)

**IV. k. I. Brassai:** Paralipomena kai diorthomena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneisre II. ik. könyvről különös tekintettel a magyarra. 80 f. — **II. Balint G.:** Jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. 40 f. — **III. Bartal A.:** A classica philologiainak és az összehasonlító árja nyelvtudománynak művelése hazánkban. 80 f. — **IV. Barna F.:** A határozott és határozatlan mondatról. 40 f. — **V. Dr. Goldziher I.:** Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. 40 f. — **VI. Hunfalvy P.:** Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. — **II. Budens J.:** A németországi philologok és tanfélék 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. 30 f. — **VII. Fogarasi J.:** Az új szókrol. 30 f. — **VIII. Toldy F.:** Az új magyar orthologia. 30 f. — **IX. Barna F.:** Az ik-es igékről. 30 f. — **X. Szarvas G.:** A nyelvújításról. 30 f. (1875—1876.) — **V. k. I. Barna F.:** Nyelvészkező hajlamok a magyar népnél. 50 f. — **II. Brassai S.:** A neo- és paleologia ügyében. 60 f. — **III. Barna F.:** A hangsulyról a magyar nyelvben. 60 f. — **IV. Ballagi M.:** Brassai és a nyelvújítás. 30 f. — **V. Szász K.:** Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett. 50 f. — **VI. Bartalus I.:** Művészet és nemzetiesség. 40 f. — **VII. Telfy I.:** Aeschylus. 1 K. 60 f. — **VIII. Barna F.:** A mutató névmás hibás használata. 20 f. — **IX. Imre S.:** Nyelvtörténelmi tanulások a nyelvújításra nézve. 1 K. 20 f. — **X. Arany L.:** Bérczy Károly emlékezete. (1875—1876.) — **VI. k. I. Mayr A.:** A lány aspiraták kiejtéséről a zendben. 20 f. — **II. Balint G.:** A mandsuk szertartásos könyve. 20 f. — **III. Dr. Barna I.:** A rómaiak satirájáról és satiráiróikról. 40 f. — **IV. Dr. Goldziher I.:** A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében összehasonlítva a keleti arabokéval. 1 K. — **V. Szász K.:** Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. 20 f. — **VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. Szilágyi I. II. Vassary K. III. Révész I. 1 K. 20 f. — VII. Bartalus:** Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. 20 f. — **VIII. Barna:** A mordvaiak történelmi viszonyosságai. 40 f. — **IX. Telfy:** Erános. 40 f. — **X. Joannovics:** Az ik-es igékről. 80 f. (1876.) — **VII. k. I. Barna F.:** Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. 1 K. — **II. Budens J.:** Podhorszky Lajos magyar-sími nyelvhasznolása. 20 f. — **III. Zichy A.:** Lessing. 40 f. — **IV. Barna F.:** Kapcsolat a magyar és szomli

DE

## SEXTA VERGILII ECLOGA

SCRIPSIT

GEYZA NÉMETHY

ACADEMIAE LITTERARUM HUNGARICAE SODALIS

*Commentatio in consensu Academiae Litt. Hung.*

*die 22. Martii a. 1909. recitata*

BUDAPESTINI

SUMPTIBUS ACADEMIAE LITTERARUM HUNGARICAE

MCMIX.

MAGY. AKADEMLA  
KÖNYVTÁRA

## De sexta Vergilii ecloga.

Vergilius, a veteranis praedio suo depulsus, promisit Alfeno Varo, qui in Pollionis bello Perusino fugati locum ab Octaviano Galliae Cisalpinæ et agrorum divisioni praefectus erat, se facta eius, si agros Mantuanos sibi servasset, heroico carmine celebraturum. Huc pertinent Ecl. IX. vss. 27—29:

Vare, tuum nomen, superet modo Mantua nobis,  
Mantua vas misere nimium vicina Cremonæ,  
Cantantes sublime ferent ad sidera cyeni.

Postea tamen deposuit consilium laudes amici epico carmine celebrandi, sed scripsit in honorem eius carmen bucolicum, *eclogam sextam*, cuius exordio ad maiora poemata vires sibi non sufficere ingenue fatetur et ob eam causam facta Vari celebranda aliis se relinquere dicit, amicum etiam minore munusculo, carmine scilicet bucolico in honorem suum scripto, contentum fore sperans. Ita enim interpretandi sunt Ecl. VI. vss. 1—12:

Prima Syracosio dignata est ludere versu  
Nostra neque erubuit silvas habitare Thalia.  
Cum canerem reges et proelia Cynthia aurem  
Vellit et admonuit: «Pastorem, Tityre, pinguis  
Pascere oportet ovis, deductum dicere carmen.»  
Nunc ego, (namque super tibi erunt, qui dicere laudes,  
Vare, tuas cupiant et tristia condere bella)  
Agrestem tenui meditabor arundine Musam.  
Non *in iussa*\*) cano, si quis tamen hæc quoque, si quis  
Captus amore leget: te nostra, Vare, myricæ,

\*) Pro vulgata lectione *iniussa* rectissime scripsit Vollmer: *in iussa*, ut sensus sit: «Non secundum iussa tua cano, Vare, tu enim carmen heroicum de factis tuis habere voluisti; tamen» etc. Contrarium dicit Vergilius Pollioni Ecl. VIII. vss. 11—12: «accipe iussis Carmina copta tuis.»



Te nemus omne canet; nec Phoëbo gratior ulla est,  
Quam sibi quæ Vari præscripsit pagina nomen.

Sequitur ipsum idyllium bucolicum. Poeta narrat duos pastores, Chromin et Mnasylos, una cum Aegle nimpha Silenum dormientem in vincula coniecisse talique dolo coegisse senem, ut carmen diu promissum sibi caneret. Hæc continentur vss. 13—30:

- Pergite, Pierides. Chromis et Mnasylos in antro  
Silenum pueri somno videre iacentem,  
15 Inflatum hesterno venas, ut semper, iaccho;  
Serta procul, tantum capiti delapsa, iacebant  
Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.  
Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambo  
Luserat) incidunt ipsis ex vincula sertis.  
20 Addit se sociam timidisque supervenit Aegle,  
Aegle, naiadum pulcherrima, iamque videnti  
Sanguineis frontem moris et tempora pingit.  
Ille dolum ridens: «Quæ vincula neetitis?» inquit,  
«Solvite me, pueri; satis est potuisse videri.  
25 Carmina, quæ voltis, cognoscite: carmina vobis,  
Huic aliud mercedis erit.» Simul incipit ipse.  
Tum vero in numerum Faunosque ferasque videres  
Ludere, tum rigidas motaro caecumina quercus;  
Nec tantum Phoëbo gaudet Parnasia rupes,  
30 Nec tantum Rhodope miratur et Ismarus Orphæa.

Carmen autem ipsum, quod Silenus canit, primum agit de rerum origine, non secundum poeticam illam Hesiodi cosmogoniam, quam poete vulgo sequuntur, sed secundum Epicuri disciplinam vss. 31—40:

- Namque canebat, uti magnum per inane coacta  
Semina terrarumque animæque marisque fuissent  
Et liquidi simul ignis; ut ex his omnia primis,  
Omnia, et ipse tener mundi conereverit orbis;  
35 Tum durare solum et disclndero Nerea ponto  
Coperit et rerum paulatim sumere formas;  
Iamque novum terræ stupeant lutescere solem.  
Altius atque cadant summitot nubibus imbres,  
Incipiant silvæ cum primum surgere eumque  
40 Rara per ignaros errent animalia montis.

Epicuri dogmata Vergilius Lucretii vestigia legens, ut Servii

adnotationibus docemur, hoc loco eo consilio profert, ut Sironis Epicurei, communis magistri, memoriam Alfeno Varo \*) resuscitet seque etiam nunc huic sectæ addictum esse testetur. Post cosmogoniam autem sequitur humani generis antiquissima ætas, fabulæ ad Deucalionem et Pyrrham et ad Prometheum pertinentes vss. 41—42:

Hinc lapides Pyrrhæ lactos, Saturnia regna  
Caucasiasque refert volucres furtumque Promethæi,

Deinde poeta transit ad expeditionem Argonautarum, sed ex Argonauticis fabulis unam modo eligit, fabulam de Hyla a nymphis rapto et ab Hercule deplorato vss. 43—44:

\* His adiungit, Hylan nautæ quo forte relictum  
Clamassent, ut litus «Hyla, Hyla» omne sonaret.

Sequitur fabula de infelici Pasiphæes erga taurum amore, cui adiunguntur Præti filie Iunonis ira ad insaniam adactæ, quæ in vaccas esse mutatæ sibi videbantur. Hæc est ea carminis pars, ubi argumentum mythicum copiosissime exponitur, vss. 45—60:

- 45 Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent,  
Pasiphæen nivei solatur amore iuvenci,  
A, virgo infelix, quæ te dementia cepit!  
Prætidæ implerunt falsis mugitibus agros:  
At non tam turpis pœudum tamen ulla secuta est  
50 Concubitus, quamvis collo tenuisset aratrum  
Et sæpe in levi quæsisset cornua fronte.  
A, virgo infelix, tu nunc in montibus erras:  
Ille latus niveum molli fultus hyacintho  
Ilic sub nigra pallentis ruminat herbas  
55 Aut aliquam in magno sequitur grege. «Clandite, nymphæ,  
Diææe nymphæ, nemorum iam claudite saltus,

\*) Alfenus Varus, a. a. Chr. n. 39. consul suffectus, certe maior natus erat, quam Vergilius; poterat tamen Sironem aliquot ante Vergilium annis audire itaque communem cum poeta habere magistrum. Ceterum erat iuriconsultus clarissimus, cuius studia Epicurea arguit etiam fragmentum in Digestis Iustinianæis (V, I, 76.) servatum; «quod, ut philosophi dicunt, ex particulis minimis consistemus.» Alludit igitur ad atomos, de quibus Vergilius hoc ipso loco agit.



Si qua forte ferant oculis sese obvia nostris  
Errabunda bovis vestigia; forsitan illum  
Aut herba captum viridi aut armenta secutum  
60 Perducant aliquis stabula ad Gortynia vaccae.

Breviter commemorantur fabulae de Atalanta, Schœnei filia, quam Hippomenes malis aureis in stadium coniectis in cursus certamine devicit, et de sororibus Phaëthontis, quæ, dum fratris mortem deffebant, in alnos conversæ sunt, vss. 61—63:

Tum canit Hesperidum miratam mala puellam:  
Tum Phaëthontiadæ museo circumdat amara  
Corticis atque solo proceras erigit alnos.

Nunc transit Silenus ad celebrandum Cornelium Gallum poetam, Vergilii amicum, quem ab una Musarum in Heliconem duci atque a Lino, poeta antiquissimo, fistulam Hesiodi ei donari fingit vss. 64—73:

Tum canit errantem Permessi ad flumina Gallum  
65 Aonas in montis ut duxerit una sororum  
Utque viro Phœbi chorus adsurrexerit omnis;  
Ut Linus hæc illi divino carmine pastor  
Floribus atque apio crinis ornatus amaro  
Dixerit: «Hos tibi dant calamos, on accipe, Musæ,  
70 Ascræo quos ante senī, quibus ille solebat  
Cantando rigidas deducere montibus ornos.  
His tibi Gryneī nemoris dicatur origo,  
Ne quis sit lucus, quo se plus iactat Apollo.»

Sequitur fabula de Scylla, Nisi filia, in monstrum marinum conversa, de Tereo et Philomela in aves mutatis vss. 74—81:

Quid loquar, aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est  
75 Candida succinetam latrantibus inguina monstris  
Dulichias vexasse rates et gurgite in alto  
At timidos nautas canibus lacerasse marinis,  
Aut ut mutatos Terei narraverit artus,  
Quas illi Philomela dapes, que dona pararit,  
80 Quo cursu deserta petiverit et quibus ante  
Infelix sua tecta supervolitaverit alis?

In fine cantus narrat Silenus de Phœbo ad Eurotam carmina meditante vss. 82—84:

Omnia, quæ Phœbo quondam meditante beatus  
Audiit Eurotas iussitque ediscere laurus,  
Ille canit (pulsæ referunt ad sidera valles).

Sed, cum advesperasceret, pastores Sileno valedixerunt: hic est finis idyllii bucolici vss. 85—86:

Cogere donec ovis stabulis numerumque referri  
Iussit et invito processit Vesper Olympo.

Iam ex hac enarratione argumenti cantum Sileni esse principalem totius eclogæ partem elucet, sed, quomodo fabulæ illæ diversissimæ inter se cohærentur curque poeta hos potissimum mythos sibi elegisset enumerandos, satis probabiliter explicare interpretibus huc usque non contigit. Quare *Deutsche*, recentissimus eclogarum explanator, initio commentarii ad eclogam sextam scripti hæc dicit: «*Dies Gedicht*, das nur im Anfang und Schluss etwas an die bukolische Richtung erinnert, ist selber ein Wunder, wenigstens für uns ein Rätsel . . . weil uns, wie schon den Erklärern im Altertum, trotz der klaren Einleitung (13—30.) der Zweck und Leitgedanke des Hauptteils (31—84.) verborgen ist.» Recenset deinde diversa novorum interpretum conamina, quibus breviter refutatis ita disputationem finit: «Kurz: bisher fehlt ein durchweg befriedigender Aufschluss, warum der heitere Silen all diese ernsten, vielfach tragischen Geschichten berichtet. Und leider lässt sich kaum erwarten, dass die vermutlich vorliegenden Beziehungen auf allerlei Ereignisse in der Umgebung des Dichters oder in der Literatur des Tages jemals klar zu Tage treten.»\*)

Verendum igitur mihi est, ne multis nimia videatur mea audacia, qui nunc clarissimos Vergilii interpretes meliora docere animum induxi. Sed nobis totum ænigma solvi posse videtur ex iis, quæ Servius ad Ecl. VI. 72. de nemore Gryneo adnotat: «In quo luco aliquando Calchas et Mopsus dicuntur de peritiâ vaticinandi inter se habuisse certamen, et cum de pomorum arboris cuiusdam contenderent numero, stetit gloria Mopso;

\*) Cf. *Vergils Gedichte*, erklärt von Ladewig und Schaper. Erstes Bändchen: *Bukolika und Georgika*, achte Auflage, bearbeitet von Paul *Deutsche*. Berlin, Weidmann, 1907.



præ cuius rei dolore Calchas interit. *Hoc autem Euphorionis continent carmina, quæ Gallus transtulit in sermonem Latinum.* Ergo pars cantus Sileni ad Gallum pertinens (vss. 64—73.) nihil aliud esse potest, nisi excerptum ex narratione quadam Euphorionea a Gallo in Latinum conversa. Quare non Gallus a Musis in Heliconem duci fistulaque Hesiodi donari putandus est, sed Euphorion ipse, qui carmen quoddam, ubi inter alia de nemore Gryneo agebatur, tali proœmio instruxit. Est certe proœmium poeta Alexandrino dignissimum: similiter enim narravit Callimachus, princeps poeseos Alexandrinæ, quem Euphorion hoc loco ante oculos habuit, in proœmio *Actionum* syllogen narrationum mythicarum continentium somnium suum, ut *Anth. Pal. VII. 42.* docemur:

Ἄ μέγα Βακτιάδης ἀρού περιπυστον ὄνειρα,  
 Ἥ ἢ ἔτιδὸν κερῶν, οὐδ' ἐλέφαντος ἔης.  
 Τῶτα γὰρ ἄμμιν ἱρήνας, ἄτ' οὐ πάρος ἄνδρες ἴδμεν.  
 Ἄμφι τε ἀθανάτους, ἄμφι τε ἡμιθέους,  
 Ἐῶτε μιν ἐκ Λαβύρας ἀναίρας εἰς Ἐλικὸνα  
 Ἥγαγες ἐν μέσσοις Περιίδεσαι εἴρων  
 Μὴ δέ σ' εἰρομένη ἄμφ' ὄγγυιὼν ἤρώων  
 Αἴτια καὶ μακάρων εἴρων ἀμφιβόρμενα.

Sed imitatus est Euphorion præter Callimachum etiam initium *Theogoniæ* Hesiodæ, ubi de Musis (vss. 22—31.) legimus:

Αἱ νό ποδ' Ἥσιδον καλὴν Ἰθιδαῖαν ἀϊόδη,  
 Ἄρνας ποιμαίνουβ' Ἐλικόνας ὑπὸ ζυγίοισι . . .  
 Καὶ μοι σελήπτερον ἴδον ἄστυς ἐριδύλιος ἔξεν  
 Δρέξασα: σελήπτερον ἐνέπνευσαν δέ μ' ἀϊόδη.

Restat igitur, ut quæramus, cur Euphorion initio carminis, ubi inter alia de nemore Gryneo agebatur, se successorem Hesiodi induxerit? Certe nullam aliam ob causam, nisi, quod in hoc nemore locavit certamen Calchantis et Mopsi, quod Hesiodus primum narraverat in *Melampodia*, ut fragmento 160. Hesiodi \*) docemur. Euphorion autem carmen quoddam

\*) Fragmenta Hesiodi attulimus ex editione: *Hesiodi carmina*, recensuit A. Rizsch, editio altera, Lipsiæ, Teubner, 1908. Ceterum Hesiodus certamen illud non in nemore Gryneo, sed in loco Apollinis Clario

suum teste Suida (s. v. *Εὐφορίων*) inscripsit *Hesiodum*, quod narratio esse poterat argumentorum ex Hesiodi carminibus sumptorum, unde proœmium illud (vss. 64—73.) introductionem esse *Hesiodi* illius Euphorionei, narrationem autem de nemore Gryneo partem esse *Hesiodi* eiusdem iure nobis videmur suspicari.

Si nunc perlegimus eam partem cantus Sileni, quæ proœmium illud Galli præcedit (vss. 31—63.), hic quoque Hesiodi nos commonefacit ea res, quod Silenus primum (vss. 31—40.) de cosmogonia agit, deinde ad auream ætatem et ad mythos heroicos transit, ut Hesiodus fecit, qui in *Theogonia* cecinit de origine mundi, deinde in *Operibus* de aurea generis humani ætate, in *Catalogo* autem et in carminibus minoribus enarravit mythos heroicos, quamquam in hac parte Vergilius ea de causa, quam supra attigimus, in locum cosmogoniæ poeticæ Hesiodæe Epicuri physicam posuit. Sed iam mythi omnes vss. 41—63. enumerati sine ullo additamento philosophico ex diversis Hesiodi operibus sunt sumpti. Ad Deucalionem enim et Pyrrham pertinent fragmenta 2—3. et 75. *Catalogi* Hesiodæi; ad auream ætatem vss. 119. sqq. *Operum*; ad furtum Promethei ibidem vss. 50. sqq., ad pœnam eiusdem vss. 521. sqq. *Theogoniæ*; ad fabulam Argonautarum, cuius pars est fabula Hylæ, fragm. *Catalogi* 19., 50—54., 56—59., 63—64.; ad Minoa et ad fabulas Cretenses, quibus adnumeranda est fabula de Pasiphaë, fragm. *Catalogi* 30.; ad filias Proti ibidem fragm. 26—29.; ad Atalantam ibidem fragm. 20—22.; ad Phaëthontidas fragm. incerte sedis 119. et 199. Ea autem particula, quæ ad Pasiphaën pertinet, ubi Vergilius fabulam non summam, ut alibi, attingit, sed copiosius exponit (vss. 45—60.), pathetico dicendi genere narrata luculenter docet hoc loco fabulam Hesiodæam stilo epyllii Alexandrini esse conscriptam, i. e. materiam ex Hesiodo sumptam a poeta quodam Alexandrino tractari. Unde colligi potest, quod nonnulli iam suspicati sunt interpretes, hos quoque mythos a vs. 41. usque ad 63. olim stetisse in *Hesiodo* Euphorioneo.

accidisse narravit; videtur igitur Euphorion etiam hoc loco narrationem veterum poetarum suo more correxisse.



In hoc igitur carmine nova poeseos arte tractabantur fabulae Hesiodicae a chaos et a cataclysmo usque ad aetatem heroum. Ceterum ex mythis hic enumeratis fabulam Hylae revera narravit Euphorion, ut fragmentis<sup>1)</sup> eius 149. et 94.<sup>2)</sup> docemur; ad mala Hesperidum autem ex fabula Atalantae nota pertinet fragm. 111. Euphorionis praeterea nos commonefacit vs. 43:

His adiungit, Hylan nautae quo fonte relictam  
Clamassent;

hic enim fons a poetis non uno nomine notabatur; Euphorion autem enumerare solebat in carminibus suis diversas fabularum formas, unde elegit, quae ei videbatur verissima. Tali igitur seriei epylliorum ex Hesiodo sumptae<sup>3)</sup> praemisisse videtur Euphorion prooemium illud (vss. 64—73.) a Gallo translatum, praeter quod prooemium idem Gallus ex eadem serie in Latinum convertit narrationem de nemore Gryneo ita, ut prooemium, quod apud Euphorionem initio *Hesiodi* totius stetit, introductionis loco particulae cuidam *Hesiodi*, narrationi de nemore Gryneo in Latinum translatae praeposuerit.

Quod ad eas partes cantus Sileni attinet, quae sequuntur prooemium Galli, vss. 74—81. duae fabulae Atticae occurrunt: altera de liberis Pandionis, Proene et Philomela, et de genere eiusdem Tereo; altera, quae cum illa artissime cohaeret et fabulis Atticis adnumeranda est, de filio Pandionis Niso, rege Megaræ,

<sup>1)</sup> Fragmenta Euphorionis laudamus ex libro notissimo: *Analecta Alexandrina*, scripsit A. Meineke, Berolini, 1843.

<sup>2)</sup> Fragm. 94. Euphorionis: Νησὶς παρ' Ἰλίου Ἀσκανίου pertinere videtur ad Hylae fabulam; Hylan enim nymphæ lacus Ascanii rapuerunt. Cf. Antonin. Liber. 26. et Propert. I, 20, 3—4. (de Hyla Herculi crepto):

Sæpe imprudenti Fortuna occurrit amanti,  
Cruelis Minyis dixerit Ascanius.

et ibid. vss. 15—16:

Quæ miser ignotis error perpeusus in oris  
Herculis indomito flevit Ascanio.

<sup>3)</sup> Hesiodus scilicet magno erat in pretio apud poetas Alexandrinos, qui carmine heroico Homericoprocreto epyllis scribendis operam dabant, cuius generis exempla videbantur apud Hesiodum in *Catalogo* et in carminibus eius minoribus.

et de filia Nisi, Scylla. Erat enim Nisus quoque filius Pandionis, regis Attici, immo etiam sepulcrum eius ostendebatur Athenis, ut Pausanias I. 19, 4. docet: ἔστι δὲ ἕπισθεν τοῦ Λυκίου Νίσου μνήμα, ὃν ἀποθανόντα ὑπὸ Μίνω βασιλευσῶντα Μεγάρων κομισάντας Ἀθηναῖοι ταύτῃ θάπτουσιν. Ceterum hæ duae fabulae (de filiabus Pandionis et de Niso Scyllaque) coniunguntur etiam in *Ciri* Pseudovergiliana.<sup>1)</sup> Carmen autem, ubi hæ fabulae continebantur, maxima cum verisimilitudine potest vindicari Euphorioni, cuius *Mopsopia* varias continebat historias ex Atticarum fabularum cyclo petitas.<sup>2)</sup>

Vss. denique cantus Sileni 82—84. commemorantur carmina Apollinis ad Eurotam meditata, ubi interpretes iam pridem rectissime agnoscebant allusionem ad fabulam Hyacinthi Spartani ab Apolline amati, cui deus carmina sua cantare solebat ad Eurotam.<sup>3)</sup> Etiam de hac fabula egit Euphorion, ut fragmentis eius 36—38. docemur.

Quid est igitur cantus Sileni? Nihil aliud nisi excerptum ex tribus Euphorionis carminibus; vss. 41—73. ex *Hesiodo*, cuius partem ad nemus Gryneum pertinentem in Latinum transtulit Gallus; vss. 74—81. ex *Mopsopia*, vss. denique 82—84. ex *Hyacintho*. Ergo omnes fabulae a Sileno narratae ex Euphorione sunt sumptae et totus cantus Sileni ex epyllis eiusdem est contextus, tamquam epitome poeseos Euphorionicae.<sup>4)</sup>

Ex his iam, quid sit, quod Vergilio in hac ecloga scribenda

<sup>1)</sup> Cf. vss. *Ciris* 195. sqq., 408. sqq.

<sup>2)</sup> Cf. *Meineke*: *Analect. Alexand.* p. 12.

<sup>3)</sup> Cf. *Ov. Met.* X. 168—170. (de Phæbo Hyacinthi amatore):

In medio positi caruerunt praeside Delphi,  
Dum deus Eurotam iamunitamque frequentat  
Sparten.

<sup>4)</sup> Similiter excerptis Vergilius postea, vss. 9—69. eclogae decimae, elegias eroticas Galli, ubi hæc epitome poetica est media et principalis pars idyllii; character autem bucolicus in eo tantum spectatur, quod Vergilius se capellas pascentem de amoribus Galli cantare fingit. In hac quoque ecloga mentio est de studiis Galli Euphorionis vss. 50—51. Praeterea etiam Pollionis tragœdias carmine celebrare voluit, ut eluceat ex *Ecl.* 8, 9—10: «En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?»



maxime fuerit propositum, suspicari possumus, si consideramus, quantum Euphorionis nomen apud poetas illius temporis valuerit.

Nam circa annum 40. a. Chr. n., quo tempore ecloga sexta scripta est, Alexandrinorum vestigia legebant poetae optimi Romani, sectatores Catulli, Calvi et sociorum, qui praecipue epyllia scripserunt caractere prorsus Alexandrino. Ex his autem Catulli successoribus procul dubio clarissimus erat Cornelius Gallus, qui in epylliis scribendis exemplar sibi proposuit Euphorionem, de quo Servius ad Verg. Ecl. X. 1: «Euphorionem transtulit in Latinum sermonem.» In verba Alexandrinorum iurabat tunc temporis etiam Vergilius iuvenis, amicus Galli intimus, quamquam epylliis componendis ipse operam non dedit, sed carmina bucolica Theocritea, genus excellentissimum poeseos Alexandrinae, civitate Romana donare conabatur. Quantopere tamen epyllia praeposuerit idylliis, elucet ex vss. 35—36. eclogae *nonae*, ubi Cinnam, auctorem epyllii celeberrimi de *Smyrna*, ita praedicat:

Nam neque adhuc Vario videor neque dicere *Cinna*  
Digna, sed argutos inter strepere anser olores.

Poetae hi omnes, qui *neoterici* recte appellantur, Callimachi exemplum secuti contemnebant carmina longa heroica, praecipue Annales Ennii et sectatorum eius iam pridem obsoleta poeseos arte conscriptos tediumque sibi moventes. Sed cum essent multi, apud quos Ennius totumque ἔπος illud Homericum summo esset in pretio, non omnibus arridebat novum poeseos Romane genus; praecipue autem *Cicero*, cultor Ennii ardentissimus, aegre ferebat iactantiam iuvenum eosque omnibus modis ridiculos facere conabatur.\*) Sed maxime irascebatur illis, qui

\*) Cf. Cic. Epist. ad Attic. VII, 2, 1: «ita belle nobis  
Flavit ab Epiro lenissimus Onchesmites.

Hunc προσεικάζοντα si cui voles τῶν νεωτέρων pro tuo vendito. Hoc loco Cicero irridet poetas neotericos, qui hexametros spondiacos praecipue adamabant. Similiter Or. 48, 161: «quin etiam, quod iam subrusticum videtur, olim autem politius, eorum verborum, quorum eadem erant postremae duae litterae, quae sunt in «optumus», postremam litteram detrahebant, nisi vocalis insequeretur. Ita non erat ea offensio in versibus, quam nunc fugiunt *poetae novi*»

Callimacho ceterisque non contenti iam *Euphorionem*, poetam inter Alexandrinos quoque obscurissimum imitari coeperant\*) scriptoremque talem Ennio praeferre audebant. Quare l. II. c. 64. *De Divinatione* opposuit Homerum Euphorioni: «Nimis etiam obscurus Euphorion: ut non Homerus: uter igitur melior?» Libro autem III. (c. 19.) *Tusculanarum Disputationum* loco quodam pulchro Ennii laudato ita exclamat: «O poetam egregium, quamquam *ab his cantoribus Euphorionis* contemnitur.» Quo autem nomine Cicero hoc loco imitatores Euphorionis notavit, id mox nomen contumeliosum poetarum neotericorum factum est, quod etiam Horatius, Alexandrinorum contemptor cultorque antiquorum, ante oculos habuit sectatorem quandam Calvi et Catulli Satir. l. I. 10. (vss. 18—19.) ita irridens:

... simius iste  
Nil praeter Calvum et doctus *cantare* Catullum.

Immo nunc etiam, qui historiam litterarum Romanarum scribunt, poetas novos *cantorum Euphorionis* nomine solent appellare.

Cicero *Tusculanas Disputationes* edidit anno a. Chr. n. 44., Vergilius eclogam sextam scripsit anno 40. Recens erat igitur adhuc iniuria a Cicerone neotericis illatae memoria, quam praecipue aegre ferre debebat Vergilius, quia irrisio illa imprimis ad Gallum pertinebat, Euphorionem Romanum, amicum eius carissimum, qui una cum Alfeno Varo eum indemnem praestitit in agrorum distributione. Non est igitur vana suspicio, si Vergilium, qui iam in ecloga *secunda* (vss. 83—91.) celebraverat *nova* Pollionis *carmina* (i. e. nova poeseos arte scripta) et vehementer invectus erat in poetas obsoletos, *Bavium*\* et *Mævium*, Ciceronis verbis provocatum esse statuimus, ut Euphorionem peculiari carmine celebraret. Ceterum interpretes iam pridem quibusdam eclogae sextae locis locutiones ex *Tusculanis Disputationibus*

\*) Non Gallum fuisse Romae solum, qui Euphorionem imitaretur, verisimile est. Nos carmen quoque 64. Catulli (de nuptiis Pelei et Thetidis) Euphorioni vindicandum suspicamus, cum etiam hoc argumentum Hesiodum sit arte Alexandrina politum. Cf. Hesiod. fragm. 81. et Tzetziis Prol. ad Lycophr. l. 260: Ἰσοκλιμασπέρροισι δὲ ποιηταῖς... ὅσος ἔν... καὶ ἠείροδοξ ἄλλοις γράφει ἐπὶ ἀλέξανδρον εἰς ἠγλία καὶ θέτω.



sumptas esse animadverterunt.\*) Præterea, quod maximi est momenti, etiam fabula de Sileno capto, qua Vergilius usus est in ecloga bucolico caractere ornanda, occurrit in libro I. (c. 114.) *Tusculanarum Disputationum*: «Adfertur etiam de Sileno fabella quædam: qui cum a Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur: docuisse regem non nasci homini longe optimum esse, proximum autem quam primum mori.»\*\*) Unde eclogam sextam cum *Tusculanis Disputationibus* artissime coherere elucet atque id quoque manifestum fit, cur poeta ex Sileno philosophum fecerit: nam iam in fabula Silenus inducitur deus sapientissimus.

Vergilius igitur ardenti studio neotericis addictus Euphorionem a Cicerone castigatum dignum esse imitatione hac ecloga demonstrare voluit. Qua de causa ex Sileno ipso fecit *cantorem Euphorionis* eumque cantare finxit pulcherrimas Euphorionis narrationes, quæ omnes aptissimæ erant, unde *poetae novi* epyllia arte Alexandrina composita facerent; atque, ut omnis de proposito suo tollatur dubitatio, in præfatione ad Varum aperte dicit (vss. 11—12.):

... nec Phœbo gratior ulla est,  
Quam sibi quæ Vari præscripsit pagina nomen.

Qua laude poeta modestissimus certe non eclogam suam voluit extollere, sed celebrare epyllia Euphorionea in cantu Sileni

\*) Cf. vs. 25. eclogæ (verba Sileni):

... carmina vobis,  
Huic aliud mercedis erit,

et *Tusc. Disp. I. 114*: «(Silenus) cum a Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur». Cf. etiam vs. 35:

Tum durare solum et discludere Nerea ponto»

et *Tusc. Disp. I. 20*: «iram et cupiditatem locis disclusit: iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.»

\*\*) Fabula supplenda est ex Ovid. *Met. XI. 90—92*:

At Silenus abest: titubantem annisque meroque  
*Esuricolæ cepere Phryges vinctumque coronis*  
Ad regem duxere Midan ...

Ceterum, ut Servius adnotat, iam Theopompus narravit fabulam de Sileno Mide regi sapientiam suam tradente.

commemorata, elegantissima poematum exempla, et totam poeseos Alexandrinæ artem Phœbo omnibusque carminum fautoribus carissimam. Cum autem in media ecloga pro Euphorione Gallum in Helicone ponit,\*) eum inducit Euphorionis successorem dignissimum neotericorumque Romanorum principem, eumque Linum hæc facit dicentem (vs. 72—73.):

His tibi Grynei nemoris dicatur origo,  
Ne quis sit lucus, quo plus se iactet Apollo,

luculenter demonstrat Gallum et una cum eo neotericos rectissimam ingressos esse in poesi Romana viam.

Cur autem poeta tale potissimum carmen Alfeno Varo dedicaverit, facillime explicare possumus, si eum non solum Vergilii, sed etiam poeseos neotericæ fautorem fuisse statuimus. Neque enim incredibilis est interpretum nonnullorum opinio, qui Varum *carm. 10. et 22. Catulli et Alfenum* *carm. 30. eiusdem commemoratum*, intimum Catulli amicum, eundem atque nostrum *Alfenum Varum* fuisse putant; Catulli autem amicus certe commode poterat poesin neotericam cognoscere atque adamare.

Huc usque ne id quidem intellegere potuimus, cur Servius ad *Ecl. VI. vs. 11.* hæc adnotaverit: «Dicitur autem (ecloga sexta) *ingenti favore* a Vergilio esse recitata.» Ab hominibus enim eruditis, recitationum auditoribus, neotericorum amicis et præcipue a poetis illius temporis, qui Euphorionem totum accuratissime legebant et omnes eclogæ allusiones statim intellexerunt, certe maximo cum favore excipi debuit hoc carmen: erat enim omnibus clarum *hanc eclogam nihil esse aliud nisi defensionem poeticam neotericorum provocatam a Cicerone*, magno illo Euphorionis et poetarum novorum obtrectatore.

Qua disputatione id maxime egimus, Academia Amplissima!

\*) *Ecl. VI. vs. 66*: «Erat laudes, quibus Vergilius Gallum celebrat, i. e. vs. 66:

Utque viro Phœbi chorus adsurrexerit omnes

et vs. 73:

Ne quis sit lucus, quo plus se iactet Apollo,

certe non inorant in præmio illo Euphorioneo, sed sunt additamenta Vergilii.



ut detegeremus eas potissimum res, quas interpretres eclogarum Germanus supra laudatus rectissime putaverat ad totum carmen intellegendum maxime necessarias: «*die vermutlich vorliegenden Beziehungen auf allerlei Ereignisse in der Umgebung des Dichters oder in der Literatur des Tages.*» Quæ cum oblivioni tradita essent una cum carminibus Græcis Euphorionis, obscura facta est tota ecloga Servio interpretibusque aequalibus.

Ceterum Vergilius ne postea quidem, cum iam ad maiora se accinxisset, prorsus oblitus est Alexandrinorum et Euphorionis.

Scrpsit enim epyllion Alexandrina arte compositum, fabulam de Aristæo in IV. Georgicon libro, quam ex Euphorione ipso sumptam esse suspicor; est enim argumentum Hesiodicum (cf. Hesiod. fragm. 129—130.) compositionis et dicendi genere Alexandrinis proprio politum. Immo in Aeneide quoque sunt aliquot loci, ubi interpretres antiqui Euphorionem afferunt Vergilii auctorem, ut adnotationibus Servii ad Aeneid. II 32., 19., 201., 341. et III. 17. docemur.



adalom között. 20 f. — V. *Barna F.*: Néhány ósműveltség tárgy neve a magyarban. 60 f. — VI. *Tel'fy*: Rankavis Kleon új-görög drámája. 60 f. — VII. *Imre S.*: A nevek uk és ik személynagairól. 40 f. — VIII. *Ballagi M.*: Emlékbeszéd Székács József t. tag fölött. 40 f. — IX. *Vámbery*: A török-tatár nép primitív culturájában az József t. tag fölött. 40 f. — X. *Volf Gy.*: Batori László és a Jordánszky-codex bibliotordiégei testek. 20 f. — X. *Volf Gy.*: Batori László és a Jordánszky-codex bibliotordiégei testek. 20 f. (1877—1879.) — VIII. k. I. *Dr. Ábel J.*: Corvin-codexek. 1 K 20 f. — II. *Barna F.*: A mordvainak pogány istenei s ünnepi szertartásai. 1 K. — III. *Dr. Genetz A.*: Orosz-lapp utazásomból. 40 f. — IV. *Gr. Zichy Á.*: Tanulmány a japáni művészeiről. 2 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Pázmány Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. 20 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Uktonpolár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. 40 f. — VII. *Mayer A.*: Az agynevezett légy aspiráták pionetikuss értékeről az ó-indben. 1 K 20 f. — VIII. *Dr. Ábel J.*: Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Pozder K.*: Újperzsa nyelvjárások. 1 K. — X. *Imre S.*: Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. 60 f. (1879—1880.) — IX. k. I. *Budenz J.*: Emlékbeszéd Schisner Antal k. tag fölött. 20 f. — II. *Gr. Zichy Á.*: A Boro-Bador Jáva szigetén. 80 f. — III. *Ballagi M.*: Nyelvünk újabb fejlődése. 40 f. — IV. *Vámbery*: A hunnok és avarok nemzetisége. 60 f. — V. *Hunfalvy P.*: A Kín- vagy Petrarka-codex és a kínok. 80 f. — VI. *Szász K.*: Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag felett. 10 f. — VII. *Barna F.*: Ós vallásunk főistenéi. 80 f. — VIII. *Dr. Russzák K.*: Schopenhauer æsthetikája. 20 f. — IX. *Barna F.*: Ós vallásunk kisebb istenei lényei és áldozat szertartásai. 60 f. — X. *Dr. Kont I.*: Lessing mint philológus. 60 f. — XI. *Bogisich M.*: Magyar egyházi népdalok a XVIII. századból. 1 K. — XII. *Simonfi*: Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. 40 f. (1880—1881.) — X. k. I. *Simonfi*: A jelentéstan alapvonalai. 60 f. — II. *Heinrich G.*: Etzelsburg és a magyar hűnmondta. 40 f. — III. *Hunfalvy P.*: A M. T. Akadémia és a szonmi irodalmi társaság. 40 f. — IV. *Joannovics*: Értsák meg egymást. 60 f. — V. *Ballagi M.*: Baranyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai. 20 f. — VI. *Dr. Pecz V.*: Euripidesz trópusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles trópusaival. 1 K 20 f. — VII. *Szász K.*: Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. 20 f. — VIII. *Bogisich M.*: Cationale et Passionale Hungaricum. 60 f. — IX. *Jakab E.*: Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. 1 K. — X. *Heinrich G.*: Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kultag felett. 80 f. — XI. *Bartalus*: Újabb adalékok a magyar zene történelméhez. 80 f. — XII. *Banóczy J.*: A magyar romantizmus. 20 f. — XIII. *Bartalus I.*: Újabb adalék a magyar zene történelméhez. 80 f. (1882.) — XI. k. I. *Hunfalvy P.*: Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? 40 f. — II. *Tel'fy*: Új-görög irodalmi termékek. 80 f. — III. *Tel'fy*: Középkori görög versek regények. 60 f. — IV. *Dr. Pozder K.*: Idegen szók a görögben és latinban. 1 K. — V. *Vámbery*: A csuvasokról. 60 f. — VI. *Hunfalvy P.*: A számlálás módjai és az év hónapjai. 40 f. — VII. *Majlath B.*: Tolegói Miklós mester magyar katechismusa év hónapjai. 40 f. — VIII. *Dr. Kiss I.*: Kálai György nyelve. 1 K. — IX. *Goldsiher*: A mohammedán jogtudomány eredetéről. 20 f. — X. *Barna F.*: Vámbery Ármín «A magyarok eredete» című műve néhány főbb állításának bírálata. 1 K 20 f. — XI. *Ballagi M.*: A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a Nyelvör. 40 f. — XII. *Vámbery*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. 60 f. (1883—1884.) — XII. k. I. *Dr. Kont I.*: Seneca tragédiái. 1 K 20 f. — II. *Dr. Nagy S.*: Szombatos codexek. 60 f. — III. *Szász B.*: A reflexiv és vallásérkölesi elem költészetben s Longfellow. 60 f. — IV. *Kinos* és *Munkacs*: A viszonyragok használata a magyarban. 1 K. — V. *Vámbery*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. 1 K. — VI. *Volf Gy.*: Kiktől tanult a magyar írni, olvasni? 1 K. — VII. *Thury J.*: A kasztammí-i török nyelvjárás. 1 K. — VIII. *Tel'fy*: Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. 40 f. — IX. *Kálmány L.*: Boldogasszony, ósvallásunk istenasszonya. 40 f. — X. *Brassai*: A mondat dualismusa. 1 K 20 f. — XI. *Gr. Kun G.*: A kunok nyelvéről és nemzetiségéről. 80 f. — XII. *Ábel J.*: Isota Nogarola. 1 K. (1884—1885.) — XIII. k. I. *Heinrich G.*: Kudrun, a monda és az eposz. 80 f. — II. *Barna F.*: A votják nép multja és jelene. 60 f. — III. *Goldsiher I.*: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. 80 f. — IV. *Ábel J.*: A homeroszi Demeter-hymnusról. 1 K. — V. *Barna F.*: A votjákok pogány vallásáról. 40 f. — VI. *Szarvas Gabor*: A régi magyar nyelv szótára. 20 f. — VII. *Budenz J.*: Egy kis viszhang Vámbery Ármín ur válaszára. 40 f. — VIII. *Szily K.*: Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. 20 f. — IX. *Bogisich M.*: Szegedi Lénárt énekeskönyve. 1 K. — X. *Joannovics*: Szőrendi tanulmányok. I. rész. 60 f. — XI. *Pecz V.*: A kisebb görög tragikusok trópusai. 20 f. — XII. *Tel'fy*: Heraclius Rankavis Leon hellén drámája. 60 f. (1885—1886.) — XIV. k. I. *Ábel J.*: Az ó- és középkori Terentius biographiák. 80 f. — II. *Joannovics*: Szőrendi tanulmányok